

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ

І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра журналістики та мовної комунікації

Декан гуманітар

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова кафедри журналістики та мовної комунікації

М. НАВАЛЬНА

» _____ 2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри журналістики
та мовної комунікації,

Протокол № 9 від 08 квітня 2024 р.

В.о. завідувача кафедри

Марина НАВАЛЬНА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Журналістика»

Марина НАВАЛЬНА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методологія наукових досліджень з

основами інтелектуальної власності»

Спеціальність 061 – Журналістика

Освітня програма – Журналістика

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник – д-р філ. наук, проф. Семашко Т.Ф.

Київ – 2024

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітньо-кваліфікаційний рівень	Магістерський	
Напрямок підготовки		
Спеціальність	061 «Журналістика»	
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	75 год.	
Індивідуальні завдання	-	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма з курсу «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності» призначається для магістрантів I року навчання спеціальності «Журналістика».

Мета – формувати у студентів систему знань, вмій та навичок в галузі організації та проведення наукових досліджень; методологічну та наукову культуру.

Завдання:

- надання студентам основ методології, методів та понять наукового дослідження;
- формування практичних навичок та вмій застосування наукових методів, а також розробки програми методики проведення наукового дослідження;
- виховання моральних якостей у процесі здійснення наукового дослідження.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати

- теоретичні основи організації науково-дослідницької діяльності;

уміти

- аналізувати тенденції сучасної науки, визначати перспективні напрямки наукових досліджень; використовувати експериментальні та теоретичні методи дослідження у професійній діяльності;
- володіти сучасними методами наукового дослідження у предметній сфері та навичками покращення та розвитку свого наукового потенціалу.

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК01. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання з теорії та історії журналістики, новітні технологічні досягнення для розв'язання задач дослідницького та інноваційного характеру у сфері журналістики.

СК05. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки з питань журналістики, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців та нефхівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Програмні результати навчання

ПРН03. Проводити збір, інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи досліджень.

ПРН06. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН07. Дискутувати зі складних комунікаційних проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН08. Використовувати передові знання і методики у процесі дослідження діяльності та створення нових медіаінституцій.

ПРН12. Розробляти та реалізовувати інноваційні та дослідницькі проекти у сфері журналістики з урахуванням правових, соціальних, економічних та етичних аспектів

3. Програма та структура навчальної дисципліни для повного терміну денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Методологія наукового пізнання														
Тема 1. Наука. Базові поняття.		14	2	2			10							
Тема 2. Наукове дослідження. Етапи наукового дослідження		16	2	2			12							
Тема 3. Методологія наукових досліджень		14	2	4			8							
Тема 4. Хід наукового дослідження		16	4	3			9							
Разом за змістовим модулем 1		60	10	11			39							
Змістовий модуль 2. Написання, оформлення і захист наукових праць														
Тема 1. Загальні вимоги до науково-дослідної роботи		14	2	2			10							

Тема 2 Вимоги до написання, оформлення і захисту наукових праць		16	4	4			8						
Тема 3. Магістерська робота та її підготовка		14	2	4	2			10					
Тема 4. Інтелектуальна власність: поняття, об'єкти права інтелектуальної власності		16	4	4				8					
Разом за змістовим модулем 2		60	12	12				36					
Курсовий проект (робота) з													
(якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-			-		-	-	-	-
Усього годин		120	30	30				60					

4. Теми семінарських занять: планом не передбачено

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука. Базові поняття.	2
2	Наукове дослідження. Етапи наукового дослідження	2
3	Методологія наукових досліджень	4
4	Хід наукового дослідження	3
5	Загальні вимоги до науково-дослідної роботи	2
6	Вимоги до написання, оформлення і захисту наукових праць	4
7	Магістерська робота та її підготовка	2
8	Інтелектуальна власність: поняття, об'єкти права інтелектуальної власності	4

6. Теми лабораторних занять: планом не передбачено

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання

1. Наукознавство та його основні розділи.
2. Поняття наукового дослідження, методології, методу та методики в науці.
3. Що є об'єктом та предметом наукового дослідження; як співвідносяться між собою ці поняття?
4. Висвітліть класифікацію об'єктів наукового дослідження.
5. Дайте визначення понять “метод”, “методика” та “методологія”.
6. Загальнонаукові методи дослідження медіакомунікацій: коротка характеристика.
7. Загальнологічні методи дослідження: аналіз і синтез, абстрагування та узагальнення, індукція та дедукція, аналогія.
8. Загальнологічні методи дослідження: моделювання, визначення (дефініція), підтвердження (верифікація), системний і структурно-функціональний метод.
9. Загальнонаукові теоретичні методи дослідження: сходження від абстрактного до конкретного; формалізація, гіпотезо-дедуктивний метод; класифікація, типологія.
10. Загальнонаукові емпіричні методи дослідження: спостереження, експеримент, порівняння, опис, вимірювання.
11. Основні етапи науково дослідного процесу.
12. Дайте характеристику організаційного етапу наукового дослідження.
13. Розкрийте сутність дослідного етапу наукового дослідження.
14. Охарактеризуйте етап узагальнення, апробації і реалізації результатів дослідження.
15. Історичний та історико-типологічний підходи до вивчення медіа. Типологізація як базовий метод теорії журналістики.
16. Міждисциплінарні підходи до вивчення медіакомунікацій: соціологічний, політологічний, філософський, журналістський, маркетинговий, рекламний та PR аспекти аналізу.
17. Позитивізм та інтерпретивізм у дослідженнях медіакомунікацій.
18. Кількісні та якісні методи дослідження медіакомунікацій (кількісна та якісна методологія): загальні принципи.
19. Різновиди емпіричних досліджень медіакомунікації: описові, пояснювальні; пілотажні, розвідувальні, основні.
20. Етапи проведення емпіричних досліджень: підготовчий, основний, звітний.

21. Програма емпіричного дослідження медіакомунікації: сутність, структура, загальні вимоги та призначення програми.
22. Особливості програми емпіричного дослідження в якісній методології.
23. Вибірка в кількісних емпіричних дослідженнях медіакомунікацій.
24. Вибірка в якісних емпіричних дослідженнях медіакомунікацій.
25. Медіаметричні дослідження аудиторії: сутність, інструментарій, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
26. Веб-аналітичні дослідження медіакомунікації: сутність, інструментарій, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
27. Фокусоване групове інтерв'ю як метод збору первинної інформації: сутність, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
28. Етапи, процедура фокусованого групового інтерв'ю.
29. Інтерв'ю метод збору первинної інформації: сутність, різновиди, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
30. Особливості вільного інтерв'ю як методу дослідження медіакомунікації.
31. Експертне опитування в дослідженні медіакомунікацій: сутність, різновиди, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
32. Жанри медіакомунікації як об'єкт аналізу і дослідження.
33. Когнітивно-дискурсивна парадигма вивчення медійної сфери.
34. Дискурс-аналіз: сутність, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
35. Семіотичний аналіз: сутність, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
36. Наративний аналіз: сутність, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
37. Комбіновані (змішані, гібридні методи дослідження медіакомунікацій).
38. Фреймінг (Framing analysis) сутність, сфери застосування та можливості в дослідженні медіакомунікації.
39. Бібліографічний опис джерела.
40. Представлення дипломної роботи до захисту.

ВЗІРЕЦЬ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Магістр» 061 Журналістика	Кафедра журналістики та мовної комунікації	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №4 з дисципліни «Методологія наукових досліджень»	ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувач кафедри _____ Навальна М.І. Протокол №1 від 11.08.2023 р.
Екзаменаційні питання:			
1. Методика написання наукової статті. 2. Описові методи в журналістикознавстві.			
Тестовий блок			
1. Контент-аналіз – це:			
А	якісно-кількісний метод вивчення документів, який характеризується об'єктивністю висновків і строгістю процедури та полягає у квантифікаційній обробці тексту з подальшою інтерпретацією результатів		
Б	величина (характеристика, фактор), яка підтримується на постійному рівні протягом всього експерименту		
В	група випробувань, яких не піддають ніяким експериментальним впливам, тому що вона служить для порівняння під час експерименту		
Г	розділ статистики, задача, якого полягає в тім, щоб установити можливий зв'язок між двома показниками, отриманими на одній і тій же чи на двох різних вибірках		

2. Якого виду журналістикознавства не існує:

А. Теоретичне. Б. Історичне. В. Експериментальне. Г. Філософське.

3. Складіть до наведеного нижче тексту тезисний план:

Найчастіше під терміном «бімедійність» розуміють поєднання традиційних медіа (телебачення, радіо, преса) та цифрових каналів передачі даних. В епоху глобалізації та розквіту всеохоплюючої мережі Інтернет вкрай неправильним буде ігнорувати сферу диджитал. Варто зазначити, що традиційні та цифрові канали інформації здатні цілком органічно співіснувати, доповнюючи один одного та надаючи аудиторії більшу можливість вибору. Сучасність диктує нові умови існування для ЗМІ, адже аудиторія шукає цікавіші та більш сучасні канали отримання інформації. Звичайно, традиційним ЗМІ нелегко конкурувати зі сферою диджитал, але ці два канали поширення інформації вдало можуть співіснувати, допомагаючи один одному. Так, класичні засоби масової інформації активно шукають способи модернізуватися та повернути до себе увагу нової, більш молоді аудиторії. Глядачі, читачі та слухачі прагнуть мати відкритий та вільний доступ до джерел інформації у будь-який момент. Адже, цю тенденцію почали усвідомлювати регіональні ЗМІ, які також зазнали впливу диджиталізації.

4. Метод – це _____**5. Узгодьте різновиди наукового стилю з їх прикладами:**

1	Науково-популярний	А	Авторські свідчення, доповідні записки, промислова реклама
2	Науково-навчальний	Б	Підручник, навчальний посібник, конспект
3	Науково-технічний	В	Енциклопедії, довідники
4	Науково-довідковий	Г	Лекції, нариси, книги

6. Інтерв'ю, яке має чітку, заздалегідь продуману структуру, а всі запитання підпорядковані визначеній меті – це:

А	неформалізоване інтерв'ю
Б	клінічне інтерв'ю
В	формалізоване інтерв'ю
Г	фокус-групове інтерв'ю

7. Порядок розташування елементів структурної організації дипломної роботи такий:

А	титульна сторінка, зміст, вступ, основна частина, список використаної літератури, висновки
Б	титульна сторінка, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, зміст
В	титульна сторінка, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури
Г	зміст, титульна сторінка, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури

8. Відредагуйте бібліографічний опис такого джерела:

Коваленко В. Д. Формування екологічної компетентності у майбутніх фахівців лісового господарства. Дис. ... канд. пед. наук. 03.00.04 Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ. 2014. 298 С.

9. Розрізняють такі способи розташування літератури в списку:

А	порядковий, за ступенем використання
Б	абетковий, за типами документів
В	довільний, абетковий
Г	хронологічний, вибіркового

10. Пряме художнє використання першоджерела з посиланням на нього, введення тексту іншого автора до тексту власного твору, пряме, а іноді опосередковане запозичення окремих елементів і тем із літературного першоджерела – це _____

Викладач

проф. Семашко Т.Ф.

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень з основами інтелектуальної власності» використовуються такі методи навчання: інформаційно-рецептивні (пояснювально-ілюстративні: лекція, розповідь, пояснення, робота з навчальною літературою); метод проблемного викладу (створення проблемних ситуацій і демонстрація шляхів їх розв'язання, проблемна бесіда з опорою на отримані під час навчання в бакалавраті знання); частковопошукові (спільний пошук шляхів розв'язання певної проблеми у полі цифрової культури); практичні методи (усні і письмові тренувальні вправи з цифрового етикету, аналізу артефактів цифрової культури тощо).

9. Форми контролю

Методи контролю забезпечують одержання зворотної інформації про зміст, характер і досягнення в навчально-пізнавальній діяльності студентів і про ефективність праці викладача. Під час викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень з основами інтелектуальної власності» застосовують такі методи контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, як метод усного контролю, письмовий контроль (письмові відповіді на питання, виконання репродуктивних, творчих, пошукових тощо завдань; тестовий контроль та ін.); екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НУБІП України» (наказ про уведення в дію від 29.12.2023 р. № 1401).

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
90 - 100	Відмінно	Зараховано
74 - 89	Добре	
60 - 73	Задовільно	
0 - 59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис.}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{ДИС}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$

11. Навчально-методичне забезпечення

1. Навчальний план підготовки магістра 061 «Журналістика».
2. Підручники та навчальні посібники.
3. Плани лекційних і практичних занять.
4. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять.
5. Семестрові завдання для самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни.
6. Матеріали поточного та підсумкового контролю (контрольні завдання до практичних занять; завдання на модульні контрольні роботи для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу).

7. Методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання.
8. Екзаменаційні білети.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Григоруk П. М., Хрущ Н. А. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2017. 206 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник [2-ге видання]. Харків: Право, 2023. 488 с.
3. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
4. Корець М. Методологія наукового дослідження : навчальний посібник. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.
5. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
6. Методологія досліджень мас-медіа: робоча книга (handbook) / за заг. ред. К. Г. Сіріньок-Долгарьової. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 156 с.
7. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін.; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с.
8. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2019. 40 с.
9. Попередня експертиза дисертації (методичні рекомендації) / Національна Академія Державного Управління при президентові України, Управління підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів, Відділ координації діяльності спеціалізованих вчених рад та атестування наукових кадрів. Київ: б. в., 2017. 43 с.
10. Ромах О.В. Настільний посібник з методології досліджень соціальних комунікацій. Львів: ПАІС, 2020. 404 с.
11. Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: Навч. посіб-ник. Київ : НУХТ, 2022. 385 с.
12. Світличний О.П. Право інтелектуальної власності: Підручник. Вид. 2, змін. і доп. Київ: НУБіП України, 2016. 355 с.

13. Соболь Х. С., Петровська Н. І., Гуняк О. М. *Методологія і принципи наукових досліджень: навчальний посібник*. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2018. 92 с.
14. Татар М. С. *Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2019. 104 с.
15. Холод О.М. *Теорія та методика журналістської творчості: лекції*. Київ: Інтерсервіс, 2022. 63 с.

Допоміжна література

1. Антонова О.В. *Методичні рекомендації до виконання творчо-кваліфікаційного проекту студентами спеціальності «Журналістика»*. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2016. 57 с.
2. Важинський С. Е., Щербак Т. І. *Методика та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
3. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М., Ковальчук Л. І. *Методологія та методика наукового дослідження: навчальний посібник*. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 327 с.
4. Губенко Д. *Методологія медіа-досліджень/ Режим доступу : <http://uk.wikibooks.org>*.
5. Кравчук О. І. [та ін.] *Оприлюднення результатів наукового дослідження: навчальний посібник*. Одеса: Військова академія, 2016. 161 с.
6. Ладанюк А. П., Власенко Л. О., Кишенько В. Д. *Методологія наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Ліра-К, 2018. 351 с.
7. Лупаренко Л. А. *Електронні відкриті журнальні системи в науково-педагогічних дослідженнях: навчально-методичний посібник*. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2019. 311 с.
8. Матвеева О. Л., Тихенко О. М., Трофімов І. Л. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: НАУ, 2018. 195 с.
9. *Медіакомпас. Посібник для журналістів*. Київ, ІМІ, 2017. 67 с.
10. Партико З. В. *Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп.* Київ : Видавництво "Ліра-К", 2017. 232 с.
11. Різун В. В. *Методи наукових досліджень у журналістикознавстві : навч. Посібн [2-е вид., перероб. і доп.]*. Київ : Преса України, 2008. 144 с.
12. Різун В.В. *Моніторинг у системі методів журналістикознавства: основні засади. Електронна бібліотека Інституту журналістики*. Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1670>.

13. Холод О. М. Методологія досліджень соціальних комунікацій : нач. посіб. : Київський міжнародний університет, 2013. 345 с.
14. Чекмишев О.В. Основи журналістики. Київ: Академія, 2021.
15. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2016. 151 с.
16. Ятчук О.М. Сучасні тренди інтернет-журналістики та методологія журналістської діяльності. Соціальні комунікації: стратегічні взаємодія та взаємовплив : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Запоріжжя : ЗНУ, факультет журналістики, 2021. 179 с. С.71-75.

Інформаційні ресурси

1. <https://nubip.edu.ua/node/2394> – інформаційний портал бібліотеки НУБіП України
2. <https://nubip.edu.ua/node/17325> – електронна бібліотека НУБіП України
3. <http://www.nbuv.gov.ua/> – інформаційний портал Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
4. <http://journalib.univ.kiev.ua/> – електронна бібліотека Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка
5. <http://j-school.kiev.ua> – сайт Могилянської школи журналістики Національного університету “Києво-Могилянська академія”.
6. <http://hklib.npu.edu.ua/> – інформаційний портал Наукової бібліотеки національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
7. <https://rada.gov.ua/> – Законодавство України. Офіційний портал Верховної Ради України.
8. <http://www.mon.gov.ua> – офіційний вебсайт Міністерства освіти і науки України.
9. <http://www.ifj.org>. – Міжнародна Федерація журналістів (IFJ – International Federation of Journalists).
10. <https://www.aup.com.ua/category/library> – сайт Академії Української преси.
11. <https://detector.media/> – матеріали сайту ДетекторМедіа.
12. <http://www.academia.edu> – мережа для пошуку наукової літератури Academia
13. <http://www.researchgate.net> – мережа для пошуку наукової літератури Research Gate
14. <http://www.scholar.google.com> – мережа для пошуку наукової літератури Google Scholar